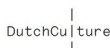

Louis Zweers

BUIT

De roof van Nederlands-Indisch cultureel erfgoed 1942-1950

Boom

Boom uitgevers Amsterdam, 2020

Concept, tekst, beeldresearch en samenstelling © Louis Zweers, Rijswijk 2020

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorrecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorrecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Ontwerp verzorging omslag: Mijke Wondergem

Ontwerp binnenwerk: bij Barbara

Auteursfoto © Ingrid Kockx

Omslagbeeld: Rudolf Bonnet, *Balinese mannen met hak*, 1940, zwartkrijttekening, afmetingen onbekend, collectie Rudolf Bonnet, archiefphoto H. de Roever-Bonnet © erven Bonnet

Beeld op binnenflap: Willem Hofker, *Mebakti in gebed*, z.j. pasteltekening, 52 x 29.5 cm, Bali, Collectie Sukarno/Indonesische staatscollectie. © Willem Gerard Hofker c/o Pictoright Amsterdam.

Dit beeld is geroofd tijdens de Japanse bezetting en dook later op in de Sukarno-collectie.

ISBN 9789024427215 | NUR 680

www.boomgeschiedenis.nl

www.bua.nl

INHOUD

INLEIDING

DEEL I KUNSTCOLLECTIES IN TURBULENTE TIJDEN

1.	Kunstenaars in de verdrukking	21
	‘Droomparadijs’ Bali	
	Duitse kunstenaars achter tralies	
	Andere Europese schilders	
	Japanse inval op Bali	
	De eigenzinnige Ketut Tantri	
	Hofker en Bonnet, kunstenaarsvrienden	
	Onrustig Bali, 1945 tot 1950	
	Dood in het ‘droomparadijs’, na 1950	
	Tragedie in Sanur	
	De onopgeloste moord op kunstenaar Jo König	
	Nederlands(-Indische) kunstenaars op Java	
	Zeeuws-Vlaamse schilder Imandt	
	Friese dandy Sonnega	
	Overhaaste vlucht van Wichers	
	De vergeten schilders	
	Dochter van Rietveld	
	Duistere landschappen van Goedvriend	
	De verlaten villa van Adolfs	
	Het tragische einde van Sayers	
	Plundering van Jan Franks atelier	
	Kunsthandelaren en verzamelaars	
	Kunstverzamelaars onder druk	
	Niet-geclaimde kunstwerken	
2.	Museale en particuliere kunstcollecties	76
	Geschonden monumenten en verbrande schilderijen	
	De Landsverzameling	
	Oranjeportretten	
	Gouverneursportretten	
	Op zoek naar het gouverneursportret van Van der Parra	
	Verloren gewaand topstuk van Raden Saleh	
	Vijfde bruikleencollectie-Regnault	
	‘De jap wist zich waarschijnlijk met al die slappe doeken geen raad.’	

	Privécollecties in de Japanse tijd en de bersiap	
	Twintig koffers vol kunst	
	De lotgevallen van Anna Resinks collectie	
	Geclaimde kunstwerken	
	‘Rampok viert hoogtij’	
3.	De kunstcollectie van president Sukarno	115
	Kunst in dienst van de revolutie	
	Kunstverzamelaar met een missie	
	De zaak-Hofker	
	Geschenken voor Sukarno	
	De kunstschaten van Sukarno in albums	
	Sukarno’s val en nalatenschap	

DEEL II VORSTELIJKE COLLECTIES

4.	Zoektocht naar de kroonjuwelen van de sultans	137
	Sultan van Atjeh: een trommel vol kroonjuwelen	
	Vorstenhuis van Asahan: de gestolen pusaka-kris	
	Sultan van Pontianak: gouden tiara’s en het zakhorloge	
	Onttroonde sultans	
	Sultan van Siak: schenking aan de Republiek	
	Balinese vorst: op zoek naar een briljant uit sacrale kris	

DEEL III NATIONALE INSTELLINGEN EN COLLECTIES IN OORLOGSTIJD

5.	Musea	151
	Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen	
	Historische musea	
	Landsarchief	
	Oudheidkundige Dienst	
	Oudheidkundige musea	
	Geologisch Museum	
6.	Botanische tuinen	176
	’s Lands Plantentuin te Buitenzorg	
	‘Nipponwerkers’	
	Chaos in de Plantentuin	
	Botanische tuin en Raffles Library & Museum in Singapore	
7.	Observatoria en instituten	188
	Meteorologisch Instituut en Sterrenwacht Lembang	
	De medisch-wetenschappelijke Instituten Eijkman en Pasteur	
	De beruchte medische unit 731	

DEEL IV DE GROTE BOEKENROOF

8.	Operatie boekenroof	197
	Geroofde boekencollecties	
	Ontruimde boekwinkels	
	Verdwenen bibliotheken	
	Restitutieclaims wetenschappelijke bibliotheken	
	‘Monuments Men’ in actie	
	Opsporing geroofde boeken	

DEEL V RECHTSHERSTEL EN RESTITUTIE

9.	Indische Raad voor het Rechtsherstel	209
	Liquidatie van ‘verweesde’ boeken en schilderijen	
10.	Geroofde cultuurgooederen in Japan	212
	Japanse tegenwerking	
	Restitutieclaims particuliere verzamelaars	
	‘Kluisjesroof’	
	Aziatica in Amerikaanse handen	
	Restitutieclaims musea en instellingen	
	Restitutieclaims vrijmetselarij en Joodse gemeenschap	
11.	Japanse compensatie?	225
12.	Slotbeschouwing	228
	Kunstcollecties in oorlogstijd	
	Musea, bibliotheken en archieven	

Dankwoord	236
Noten	238
Lijst van afkortingen	278
Bibliografie	281
Geraadpleegde bronnen	288
Illustratieverantwoording	291
Personenregister	292

INLEIDING